

مدل سازی معادلات ساختاری گرایش به رفتارهای پرخطر در بین شهروندان کاشانی

دکتر محمد سلیمان نژاد^۱، دکتر محسن نیازی^۲ و طاهره سلیمان نژاد^۳

تاریخ وصول: ۱۴۰۰/۱۱/۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۹

چکیده:

رفتارهای پرخطر شامل کنش‌هایی است که باعث تحلیل و نابودی استعدادهای افراد می‌شود و سلامت جامعه را در ابعاد مختلف به مخاطره می‌اندازد. پژوهش حاضر با هدف تبیین جامعه‌شناختی رفتارهای پرخطر در بین شهروندان کاشانی انجام شده است. روش تحقیق بکار رفته در پژوهش حاضر پیمایشی بوده است. جامعه آماری پژوهش شهروندان کاشانی در سال ۱۳۹۹ به تعداد ۳۰۴۴۸۷ نفر بوده که تعداد ۵۵۲ نفر، به روش نمونه‌گیری احتمالی متناسب با حجم به‌عنوان نمونه نهایی انتخاب گردیدند. برای تحلیل استنباطی، سنجش و آزمون ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته از روش‌های آماری همبستگی پیرسون، آزمون‌های T مقایسه زوجی و در نهایت از تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS 25 و Smart-PLS انجام گرفته است. نتایج آزمون همبستگی پیرسون حاکی از این بوده که همبستگی بین متغیرهای پیوند با دوستان بزهکار، بی‌سازمانی محیطی، بی‌سازمانی نهادی، گسست روابط بین فامیلی و بی‌سازمانی خانوادگی با متغیر وابسته پژوهش (رفتارهای پرخطر) علاوه بر وجود رابطه معنادار، مثبت و مستقیم بوده است. رابطه بین متغیر سن معنادار، اما منفی و معکوس بوده است؛ همچنین از بین متغیرهای موجود در پژوهش تنها بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و رفتارهای پرخطر، رابطه معنادار مشاهده نگردید. نتایج تحلیل مسیر نشان داد؛ بی‌سازمانی محیطی و پیوند با دوستان بزهکار به ترتیب دارای بیشترین اثر بر گرایش به رفتارهای پرخطر بوده‌اند که در نهایت متغیرهای مدل توانسته‌اند ۳۸/۵٪ از درصد تغییرات متغیر وابسته رفتارهای پرخطر را تبیین نمایند.

مفاهیم کلیدی: رفتارهای پرخطر، پیوند با دوستان بزهکار، بی‌سازمانی اجتماعی، بی‌سازمانی خانوادگی

^۱ دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه کاشان، کاشان، ایران (نویسنده مسئول) msdt59@yahoo.com

^۲ استاد گروه جامعه‌شناسی دانشگاه کاشان، کاشان، ایران niazim@kashanu.ac.ir

^۳ کارشناس مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج، ایران rsdt70@yahoo.com

مقدمه و بیان مسأله

کنش‌هایی که انسان‌ها انجام می‌دهد در متن جامعه و در تعامل با هم‌نوعان شکل می‌گیرد. از آن جایی که جامعه در بستر حیات خود دارای پویایی و تحول است، بنابراین اعمال و رفتارهای افراد و گروه‌های مختلف نیز همواره یکسان نیست. هر چند بر شیوه رفتارهای افراد، سنن، هنجارها و قوانینی حاکم هست، اما همواره افراد و گروه‌هایی پیدا می‌شوند که کنش‌های آن‌ها مغایر با نظم و استانداردهای حاکم بر اجتماعات انسانی است و با بزرگ‌تر شدن جوامع، صنعتی‌شدن، گسترش شهرنشینی، مهاجرت و تحرک اجتماعی، نمود این‌گونه رفتارهای بزهکارانه بیشتر مشاهده می‌گردد. امروزه همه جوامع در جنبه‌های مختلفی با پدیده آسیب‌های اجتماعی مواجه شده‌اند (نیازی، ۱۳۸۴:۲۵۸). این آسیب‌ها، تأثیرات و پیامدهای فراوانی در جنبه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، سلامت، روحی - روانی و غیره برای شهروندان در سطح جامعه، خانواده و فرد به دنبال دارند (احمدی و شاحسنی، ۱۳۹۶:۲).

رفتار پرخطر، رفتاری است که امنیت و سلامت شخص و در برخی موارد ایمنی دیگران را در معرض خطر قرار می‌دهد. این نوع رفتارها به خاطر تحریک هیجان و احساسات شدید در نوجوانان و جوانان بسیار فراگیرتر است. این رفتارها به‌زیستی جسمی، روانی و اجتماعی شهروندان را در معرض خطر قرار می‌دهد (بونینو و همکاران، ۲۰۰۵:۹۹؛ جسور و توربین^۱، ۲۰۱۴).

گرایش شهروندان به رفتارهای مشکل‌ساز یا پرخطر شامل بزهکاری، فعالیت‌های زودرس جنسی، سوء مصرف الکل، دخانیات و مواد مخدر، خشونت و ترک تحصیل از مدرسه می‌باشند (گریفتی^۲، ۲۰۱۸:۷). بر اساس آمار ثبت احوال ۵ علت اصلی مرگ و میر ایران در دهه ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ مربوط به بیماری‌های قلبی و عروقی، سرطان‌ها، بیماری‌های تنفسی، حوادث جاده‌ای و بیماری‌های عفونی بوده است (فتحی و همکاران، ۱۳۹۸:۱۸۸). با بررسی هر یک از موارد مربوط به مرگ و میر در ایران، ارتباط آن‌ها با رفتارهای پرخطری مانند استفاده از مواد دخانی و مخدر و رانندگی پرخطر مشاهده می‌گردد. در سطح جهان، حداقل ۱۰ درصد از نوجوانان در سنین ۱۳-۱۵ سالگی سیگار می‌کشند. بیش از ۱۶ درصد از دانشجویان دانشگاه‌های ایران مصرف سیگار و ۸/۵ درصد از قلیان استفاده می‌کنند. تقریباً ۸۰ درصد از افراد سیگاری نوجوان ایرانی قبل از ۱۵ سالگی، سیگار

¹ Jessor & Turbin

² Griffith

کشیدن را تجربه کرده‌اند. تخمین زده می‌شود که حدود ۱۰ درصد از دانشجویان دانشگاه‌های ایران مواد مخدر مصرف می‌کنند و بیش از ۱۰ درصد آن‌ها مصرف الکل دارند. رابطه جنسی پرخطر و محافظت نشده یکی دیگر از مشکلات است، که در این خصوص گزارش شده است حدود ۱۳/۲ درصد از دانشجویان دانشگاه‌های ایران رابطه جنسی محافظت نشده دارند (پورا جل، ۲۰۱۸:۲).

هر چند پژوهش‌های انجام شده با موضوع رفتارهای پرخطر در شهرهای مختلف ایران نشان از مسئله بودن این پدیده می‌دهد، اما تاکنون پژوهشی در رابطه با گرایش به رفتارهای پرخطر در شهر کاشان انجام نشده است. کاشان، با توجه به میزان جمعیت و دیگر شاخصه‌های مهم موقعیت ارتباطی، اقتصادی و اجتماعی دومین شهر استان اصفهان است. همچنین در طول تاریخ، شهری سنتی و مذهبی بوده است که بخصوص طی دو دهه اخیر، پدیده مهاجرت و تغییرات اجتماعی و فرهنگی بیشتری در آن رخ داده است. بنابراین بررسی آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر در این شهر ضروری می‌نماید. با عنایت به این‌که بروز رفتارهای پرخطر، باعث تحلیل و نابودی استعدادهای افراد می‌شود و سلامت جامعه را در ابعاد مختلف جسمی، روانی و اجتماعی به مخاطره می‌اندازد، بنابراین پژوهش حاضر به دنبال تبیین جامعه‌شناختی رفتارهای پرخطر است. لذا سؤالات اصلی پژوهش حاضر در مرحله اول این است که وضعیت رفتارهای پرخطر (استفاده از سیگار^۱، قلیان^۲، مشروبات الکلی^۳، مواد مخدر، خودکشی^۴ و افکار خودکشی، رفتار پرخطر جنسی^۵، رانندگی پرخطر^۶، رفتارهای ضداجتماعی (خشونت^۷، سرقت و غیره)، عادات غذایی ناسالم^۸، عدم تحرک بدنی^۹ و غیره) در چه سطحی است؟ و در مرحله بعد مهم‌ترین عواملی که بر رفتارهای پرخطری در بین شهروندان شهر کاشان تأثیر دارند کدام‌اند؟

¹ smoking

² hookah

³ alcohol

⁴ suicide

⁵ risky sexual behavior

⁶ risky driving

⁷ violence

⁸ unhealthy eating habits

⁹ physical inactivity

پیشینه پژوهش

الف) تحقیقات داخلی

بهرامی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان «تدوین مدل علی رفتارهای پرخطر بر اساس سرمایه اجتماعی و مسئولیت‌پذیری با نقش میانجی هویت اخلاقی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه» به روش پیمایشی انجام داده‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که هویت اخلاقی، سرمایه اجتماعی و مسئولیت‌پذیری بر رفتارهای پرخطر اثر معنی‌داری دارد.

رضایی جمالویی و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی با موضوع «بررسی سبک‌های دل‌بستگی در رفتارهای پرخطر نوجوانان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف‌آباد»، با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای در بین ۲۴۷ نفر از دانش‌آموزان به بررسی تعدادی از رفتارهای پرخطر شامل خشونت، رانندگی خطرناک، مصرف الکل و سیگار پرداخته است. به‌طور کلی نتایج نشان می‌دهد سبک‌های دل‌بستگی نقش مهمی در گرایش یا پیشگیری از گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر دارد.

باقری (۱۳۹۶)، در پژوهشی با موضوع «بررسی جامعه‌شناختی رابطه بین جامعه‌پذیری جنسی و رفتارهای پرخطر جنسی در نوجوانان شهر تهران» با روش نمونه در دسترس در بین ۳۸۴ نفر از نوجوانان منطقه یک، شش و نوزده انجام داده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش ارتباط بین رسانه و فضای مجازی در مرتبه نخست و پس از آن گروه دوستان، در افزایش رفتارهای پرخطر جنسی نقش اساسی داشته‌اند. در این پژوهش محقق به این نتیجه رسیده است که هر چه فرد بیشتر از طریق رسانه و فضای مجازی و همچنین گروه دوستان جامعه‌پذیری جنسی شود، رفتارهای پرخطر جنسی افزایش می‌یابد.

محمودی (۱۳۹۵)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با موضوع «بررسی نقش عوامل اجتماعی در گرایش به رفتارهای پرخطر در میان دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی» که با روش کمی و پیمایشی با نمونه ۳۷۴ نفر از دانشجویان انجام داده است به نتایج زیر دست یافته است: میانگین تمایل به رفتارهای پرخطر در بین دانشجویان حدود ۹۳ درصد بوده است. در این پژوهش محقق به این نتیجه رسیده است که بین متغیرهای، تعهد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، پیوند با همسالان، پیوند خانوادگی، پایبندی به اصول اخلاقی و ارزش‌های جامعه و استفاده از فضای مجازی با تمایل به رفتارهای پرخطر رابطه معنادار برقرار بوده است.

علی‌وردی‌نیا (۱۳۹۳)، تحقیقی با موضوع «وضعیت رفتارهای پرخطر در بین دانشجویان دانشگاه مازندران» با تکنیک پیمایش و بکارگیری پرسشنامه انجام داده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش، میانگین رفتارهای پرخطر (افکار خودکشی، مصرف مواد مخدر و مشروبات الکلی، اقدام به خودکشی، خشونت و انحرافات جنسی) پسران (۱/۶۳) بوده و میانگین همین رفتارها در بین دختران (۱/۳۱) بوده است. همچنین، میانگین تمامی مؤلفه‌های رفتارهای پرخطر در میان پسران (به غیر از خودکشی)، بیشتر از دختران بوده است. نتایج تحلیل رگرسیونی چندگانه ابعاد رفتارهای پرخطر نشان داده است که از میان تمامی متغیرهای وارد شده در مدل رگرسیونی، پیوند افتراقی تنها متغیری بوده است که با تمام ابعاد رفتارهای پرخطر ارتباط مستقیم و معناداری داشته است و متغیرهای تحقیق در مجموع ۵۵ درصد از واریانس متغیر رفتارهای پرخطر را تبیین نموده‌اند.

باقری یزدی (۱۳۸۹)، پژوهشی با موضوع «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن با خطرپذیری در دانشجویان خوابگاهی دانشگاه علامه طباطبایی تهران» با تکنیک پیمایش و بکارگیری پرسشنامه در بین ۳۷۲ نفر از دانشجویان ساکن خوابگاه‌های دانشگاه علامه طباطبایی به انجام رسانده است، در این پژوهش محقق به این نتیجه رسیده است که میانگین رفتارهای پرخطر در بین افراد مجرد، بیکار و پسران بیش‌تر از دیگر گروه‌های مورد مطالعه بوده و رابطه معنی‌داری حاکم بوده است. همچنین بر اساس یافته‌های این پژوهش ارتباط بین ابعاد شناختی و ارتباطی سرمایه اجتماعی با ابعاد خطرپذیری (مصرف سیگار، مشروبات الکلی، مصرف مواد مخدر، رانندگی پرخطر، خشونت و پرخاشگری، رابطه جنسی پرخطر)، منفی و معنی‌دار بوده است. اما همبستگی بین بعد ساختاری سرمایه اجتماعی و خطرپذیری معنی‌دار نبوده است.

ب) تحقیقات خارجی

گریفتی (۲۰۱۸)، در رساله‌ای با عنوان «محیط مدرسه، انضباط و عوامل مؤثر بر رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان بر مبنای دیدگاه دانش‌آموزان» با روش کیفی به بررسی چگونگی درک دانش‌آموزان از محیط مدرسه و عوامل محافظت‌کننده رفتارهای پرخطر برای تأثیرگذاری بر این رفتارها انجام داده است. نمونه مورد مطالعه دانش‌آموزان و آموزگاران کلاس ششم و هشتم از یک مدرسه راهنمایی منطقه شمال شرقی در نیویورک بوده‌اند. پاسخگویان به شدت اعتقاد داشتند که تعلیق لازم است، اما از طریق حمایت، رفتارها می‌توانند به سمت مثبت تغییر کنند. آن‌ها همچنین بیان کردند در حالی که

معلمان از رفتارهای مشکل‌ساز دانش‌آموزان پشتیبانی می‌کنند، اما افراد دارای رفتارهای پرخطر، حمایت بیشتری از مشاور و دوستان خود دریافت می‌کنند. همچنین بیشتر معلمان موافق حمایت از دانش‌آموزان بودند. در این پژوهش توصیه‌هایی برای برقراری ارتباط بیشتر بین معلمان کلاس و ایجاد ساختارهایی برای برقراری روابط بین معلمان، عوامل اجرایی، دانش‌آموزان و والدین ارائه شده است. توصیه‌های تحقیق آینده شامل اجراء و نظارت دقیق و کاوش در برنامه‌های غیر مجازات با کنترل گروه‌ها بود. توصیه دیگر مقایسه تفاوت دانش‌آموزانی است که نسبت به افراد در معرض اقدامات غیر انتفاعی نظم و انضباط قرار دارند.

تحقیقی توسط لوچ و همکاران^۱ (۲۰۱۵)، با عنوان «رابطه بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی و سبک زندگی در بزرگسالان برزیل» به شیوه پیمایشی و با تکنیک پرسشنامه در بین نمونه‌ای ۱۳۳۹ شهروند برزیلی با هدف بررسی رابطه بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی و رفتارهای مخاطره‌آمیز سلامتی انجام شده است. نتایج نشان داد که همبستگی معنادار و معکوسی بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی (حمایت اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، ایمنی جامعه)، با رفتارهای مخاطره‌آمیز (فعالیت فیزیکی ناکافی، تغذیه ناسالم، مصرف سیگار، مصرف الکل)، حاصل آمد. در تحلیل رگرسیونی نیز تأثیر شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر رفتارهای مخاطره‌آمیز سلامتی معنادار بوده است.

وونگتونگام و همکاران^۲ (۲۰۱۴)، تحقیقی را تحت عنوان «پیمایشی در رابطه با تأثیر عوامل محافظتی و ریسک در حوزه‌های فردی، همسالان و مدارس بر مصرف الکل و مواد مخدر غیر قانونی نوجوانان تایلندی» با تکنیک پیمایش و بکارگیری پرسشنامه با نمونه ۱۷۷۸ نفر از دانش‌آموزان به انجام رسانده است. نتایج نشان داد که همبستگی مثبت و مستقیمی بین وجود همسالان منحرف و استفاده از الکل و مواد مخدر وجود داشته است. همچنین، مشارکت اجتماعی (فعالیت‌های مذهبی، علمی و آموزشی) رابطه منفی و معکوسی با مصرف مواد مخدر داشته است.

سیموئز و ماتوس^۳ (۲۰۱۲)، در پژوهشی با عنوان «رفتارهای پرخطر در نوجوانان دارای نیازهای خاص: آیا صلاحیت‌های اجتماعی و عاطفی با اهمیت‌اند؟» با تکنیک پیمایش و بکارگیری پرسشنامه در بین نمونه‌ای با تعداد ۴۹۴ نفر از نوجوانان پرتغالی به

¹ Loch & et. al.

² Wongtongkam & et. al.

³ Simoes & Matos

انجام رسانده است. محققان به دنبال این بوده‌اند که ببینند آیا حوادث زندگی و صلاحیت‌های اجتماعی و عاطفی بر روی رفتارهای پرخطر تأثیر دارند یا نه؟ نتایج نشان داد که حوادث منفی زندگی (تجربه خشونت و درگیری در خانواده، وجود انحراف در خانواده، وجود همسالان کج‌رو) و صلاحیت‌های اجتماعی و عاطفی (حمایت، اعتماد، همکاری و ارتباط، همدلی، خودآگاهی و خود - کارآمدی) رابطه معناداری با رفتارهای پرخطر داشته است. همچنین، بین حوادث منفی زندگی و رفتارهای پرخطر رابطه مثبت و نوع رابطه صلاحیت‌های اجتماعی و عاطفی منفی و معکوس برآورد شده است.

نتایج تحقیق انیل^۱ (۲۰۰۷)، با عنوان «تفاوت رفتارهای پرخطر مرتبط با سلامتی بین دانشجویان تازه وارد و دانشجویان سال بالایی» به شیوه پیمایش و با ابزار پرسشنامه و در بین ۵۷۷ نفر از دانشجویان تازه وارد و سال بالایی و قدیمی، نشان داد که، دانشجویان ورودی‌های جدید در رفتارهایی چون مصرف الکل، فعالیت ورزشی و تغذیه ریسک‌پذیرتر از سایر دانشجویان بودند، همچنین دانشجویان سال بالایی در رفتارهایی چون مصرف مواد، خشونت و رفتارهای جنسی از دانشجویان ورودی‌های جدید ریسک‌پذیرتر بوده‌اند که عواملی چون جامعه‌پذیری نامناسب در خانواده، دوستان ناباب، درآمد خانواده، اختلاف و شکاف بین انتظارات والدین و جوانان بر بروز رفتارهای پرخطر معنادار بوده است.

نتایج پژوهش سالی^۲ (۲۰۰۲)، با عنوان «جوانان در معرض خطر: تجزیه و تحلیل رفتارهای بهداشتی دانش‌آموزان بخش روانوک^۳» با تکنیک پیمایش و بکارگیری پرسشنامه در بین ۶۵۰۴ نفر از دانش‌آموزان به انجام رسانده است. نتایج حاکی از این بوده که رفتارهای پرخطر (صدمات عمدی و غیر عمدی، مصرف دخانیات، مصرف الکل، مصرف مواد مخدر، رفتار جنسی، رفتارهای مرتبط با تغذیه، فعالیت فیزیکی)، در بین دانش‌آموزان بالاتر از حد متوسط برآورد شده است و میانگین اکثر مؤلفه‌های مذکور در بین دانش‌آموزان پسر، بیشتر از دانش‌آموزان دختر بوده است. همچنین، متغیرهای پایگاه اجتماعی - اقتصادی، حمایت اجتماعی، اعتماد به مسئولین مدرسه، مشارکت در فعالیت‌های جمعی، آگاهی از پیامدهای رفتارهای مخاطره‌آمیز، تأثیر مثبت و معناداری با بروز رفتارهای پرخطر داشته است.

¹ O'Neill

² Sallee

³ Roanoke

در بررسی پیشینه‌های تجربی تحقیقات انجام شده، بیشتر به میزان شیوع رفتارهای پرخطر تأکید گردیده و کمتر به عوامل به وجود آورنده آن‌ها توجه شده است و بیشتر جنبه توصیف متغیرها، در تحقیقات پیشین مشاهده می‌شود، بنابراین جنبه توصیفی این پژوهش‌ها قوی‌تر از جنبه تبیینی آن‌ها بوده است. همچنین در پژوهش‌های انجام شده با موضوع رفتارهای پرخطر، بیشتر از دیدگاه علوم پزشکی و روان‌شناختی به موضوع رفتارهای پرخطر پرداخته‌اند. بنابراین در این پژوهش جهت تعیین عوامل اجتماعی و فرهنگی گرایش به رفتارهای پرخطر تلاش شده است تا اینکه دیدگاهی کلی و در سه سطح خرد، میانه و کلان در زمینه عوامل گرایش به رفتارهای پرخطر ارائه گردد.

دیدگاه نظری پژوهش

به‌طور کلی در دیدگاه جامعه‌شناسان و آسیب‌شناسان اجتماعی، گرایش به رفتارهای پرخطر، پدیده‌ای اجتماعی است که در بستر و مناسبات اجتماعی شکل می‌گیرد. ارسطو^۱، فیلسوف یونانی در قرن پنجم قبل از میلاد، نخستین مدل سلامتی ارائه کرد. او مدلش را بر ماهیت یک فرد سالم تعریف نمود و سعی کرد عوامل سلامت انسانی را در سلسله مراتبی از توانایی‌ها هماهنگ سازد (مازلو، ۱۹۵۴). دکارت^۲ سلامتی را در حالت کلی در نظر نگرفت، بلکه مشکلات بهداشتی را در اجزاء جداگانه تقسیم‌بندی نمود. از آنجا که دکارت تأکیدش را بر بیماری و ناتوانی قرار داده است، دیدگاه وی شبیه به رویکرد الگویی است که سلامتی را در عدم بیماری می‌داند (گلسون^۳، ۲۰۱۲: ۱۷).

مدلی که جسور برای رفتارهای پرخطر ارائه کرده یک مدل روانی - اجتماعی است. بر مبنای این مدل علاوه بر پیامدهای زیستی و بهداشتی، باید از همه‌ی پیامدهای بالقوه این رفتارها آگاه بود. بر اساس دیدگاه جسور، تمایل افراد به رفتارهای مختلف مشکل‌آفرین (پرخطر)، به خاطر گرایش درونی شدید فرد به سمت رفتارهای نابهنجار و نقض هنجارهای فرهنگی و اجتماعی مورد پذیرش همه افراد جامعه است (رویتز^۴، ۲۰۰۰: ۳۰). این نظریه فرد را در زمینه محیط اجتماعی، مورد مطالعه قرار داده و بر سایر نیروهایی که باعث رفتارهای پرخطر یا محافظت از انجام آن‌ها می‌شود، تمرکز می‌نماید (احمدی و معینی، ۱۳۹۴: ۱۳؛ به نقل از جسور، ۱۹۹۸). این نظریه، بر اساس نظام‌های سه‌گانه محیط،

¹ Aristotle

² Descartes

³ Golson

⁴ Rutter

شخصیت و رفتار، قابل تبیین است. مفاهیمی که بر شخصیت تأثیرگذار هستند (عقاید، باورها، هنجارها و نمادها) بر مبنای معانی ذهنی و تجارب اجتماعی قابل تشخیص هستند. مؤلفه‌هایی که محیط را سامان می‌بخشند، با مفاهیم شخصیتی مرتبط بوده و از طرفی بر اساس ویژگی‌های محیطی مشخص می‌گردند. بنابراین، این مفاهیم جنبه‌هایی از معانی بی‌نظیر برای افراد فراهم می‌نمایند که سامان اجتماعی را تحقق می‌بخشند (جسور و جسور، ۱۹۹۷: ۱۷).

یکی از کاربردی‌ترین نظریه‌ها در حوزه آسیب‌های اجتماعی، نظریه بی‌سازمانی اجتماعی است این نظریه نشان می‌دهد که محیط‌های فیزیکی و اجتماعی یک فرد بر شیوه رفتار انتخابی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. اگر فردی در معرض جرم یا خشونت قرار بگیرد، احتمال بیشتری دارد آن فرد در رفتارهای مجرمانه مشارکت نماید. رسانه‌ها نقش اساسی در تشویق افراد به ارتکاب جرم دارند، زیرا رسانه هنجارهای فرهنگی برای رفتارها را نهادینه می‌نماید (توبین^۱، ۱۸-۱۷: ۲۰۱۶). نظریه بی‌سازمانی اجتماعی به این امر مربوط است که اجزای یک کل بر مبنای هماهنگی و نظم خاصی با همدیگر در تعامل هستند. اما حالت بی‌سازمانی اجتماعی مربوط به وضعیتی است که در آن اجزای مختلف یک مجموعه و سازمان، نظم منطقی با یکدیگر را از دست داده و از مجموعه کل مجزا می‌شوند (حسینی نثار و فیوضات، ۱۳۹۰: ۵۸). بنابراین بی‌سازمانی اجتماعی مربوط به وضعیت عدم توفیق مقررات است. سه نوع عمده بی‌سازمانی وجود دارند که عبارت‌اند از: ستیز فرهنگی، آنومی و اختلال. در وضعیت آنومی؛ مقرراتی که شیوه رفتار افراد را مشخص نمایند، از بین رفته‌اند. در وضعیت ستیز فرهنگی؛ مقررات حاکم بر شیوه رفتار افراد متفاوت گشته، در این حالت، کنشگران به مجموعه‌ای از مقررات پایبند هستند، در حالی که از دیگر قواعد نظام‌مند سرپیچی می‌کنند. اختلال مربوط به نوعی دیگر از بی‌سازمانی می‌باشد و هنگامی اتفاق می‌افتد که قواعد موجود، هم‌نوابی با ارزش‌ها را برآورده نمی‌کنند و یا اینکه موجب تنبیه می‌گردند. بنابراین علت اصلی بی‌سازمانی اجتماعی مربوط به تغییرات اجتماعی می‌باشد. هر زمانی که یک نظام اجتماعی با تغییراتی مواجه شود، انسجام بین قسمت‌های مختلف نظام اجتماعی دچار فروپاشی می‌گردد (رابینگتون و واینبرگ^۲، ۱۳۹۱: ۵۱).

^۱ Tobin

^۲ Robbington and Weinberg

بر اساس دیدگاه رابرت ازرا پارک^۱، سنت‌ها، رسوم، خانواده، همسایگی و به‌طور کلی محیط جامعه، اساس سازمان اجتماعی را شکل داده و بر مردم اعمال کنترل و نظارت می‌نمایند. اما در جوامع امروزی به خاطر پدیده مهاجرت، شهرنشینی فزاینده، رشد صنعت و بی‌سازمانی اجتماعی با سرعت بیشتری مواجه شده است (همان: ۵۳). تأکید نظریه بی‌سازمانی اجتماعی بر روی محیط‌های زیستی که بر شیوع انحرافات اجتماعی اثرات تعیین‌کننده‌ای دارند می‌باشد. نظریه بی‌سازمانی اجتماعی میزان شیوع رفتارهای پرخطر را با خصوصیات اکولوژیکی محله مرتبط می‌داند. اجتماعاتی که بافت زندگی اجتماعی از هم گسیخته‌ای داشته و برای ارائه خدمات ضروری به ساکنان خود از قبیل آموزش، مراقبت‌های بهداشتی و مسکن مناسب ناتوان هستند. ساکنان این محله‌های پراسیب، می‌خواهند در اولین فرصت از منطقه خارج شوند، در نتیجه این محلات بی‌ثبات می‌شوند. خیابان‌ها خالی از سکنه شده و مسکن رو به و خامت می‌رود. از آنجایی که این مناطق تحت فشار هستند، نهادهای کنترل اجتماعی مانند خانواده، مدرسه، محله، صاحبان مشاغل، مجریان قانون و متولیان خدمات اجتماعی ناکارآمد، ضعیف و بی‌سازمان می‌شوند و نمی‌توانند وظایف عادی خود را انجام دهند. روابط شخصی در این محله‌ها متشنج می‌گردد، زیرا ساکنان دائماً در حال جابجایی به مناطق بهتری هستند. در نتیجه هر گونه تلاش برای حل مسئله در سطح جامعه به ناامیدی ختم می‌شود (سیگل، ۱۹۵-۱۹۴: ۲۰۱۲). بنابراین طبق مبانی نظری این دیدگاه، فقر، مدارس نامناسب، خانواده‌های از هم پاشیده، درآمد پایین، بیکاری در سطح بالا، تراکم شهری، ساختار ناهمگن محلات، فروپاشی روابط و پیوندهای اجتماعی و تفاوت‌های قومی، موجب گسترش آسیب‌های اجتماعی و افزایش رفتارهای پرخطر می‌شود (کاراکوس و همکاران^۲، ۲۰۱۰: ۱۷۷).

توماس و زنانیکی^۳ جامعه‌شناسی را از پژوهش‌های نظری صرف و مطالعات کتابخانه‌ای به سمت میدان جهان تجربی و چارچوب نظریه کاربردی هدایت کردند. توماس موضوع جامعه‌شناسی را مطالعه سازمان اجتماعی می‌دانست که از طریق قواعد موجود در مؤسسات، رفتارهای انسان‌ها سازمان می‌یابد (توماس و زنانیکی، ۱۹۹۲: ۱۰۴). نوربرت ویلی^۴ کتاب دهقان لهستانی را برای پایه‌گذاری جامعه‌شناسی تعیین‌کننده می‌داند. در شیکاگو مهاجران لهستانی که به امریکا و شیکاگو وارد می‌شدند، در مورد حفظ فرهنگ

¹ Robert Ezra Park

² Karacos & et. al.

³ Thomas & Zananiki

⁴ Norbert Willie

خود با چالش مواجه می‌گردیدند؛ چالش‌هایی از قبیل شکل‌گیری خرده‌فرهنگ‌های موجود در شهر، بالا بودن میزان جنایت، تشدید فاصله اجتماعی، رفتارهای ضد اجتماعی و رفتارهای غیر اخلاقی، افزایش جمعیت و ناهمگنی، تضعیف ساختارهای اجتماعی، رقابت برای کسب درآمد، مسکن، زمین و ثروت، گروه‌های قومی و گسترش حاشیه‌نشینی. امریکا در اوایل قرن بیستم با رشد بالای اقتصادی و مهاجرت از اجتماع روستایی به جامعه شهری و مدرن مواجه گردید و شهرها با جمعیت عظیم مهاجران روبه‌رو گردیدند، بنابراین، شهر شیکاگو، با رشدی فوق‌العاده مواجه شد و در این شهر همه جور آدمی پیدا می‌شد. توماس و زنانیکی معتقدند که بی‌سازمانی اجتماعی به معنی فاصله بین قواعد و ایستارهایی است که در این وضعیت افراد اعمال محدودیت‌های قانونی را احساس نکرده و به فراموشی می‌سپزند. بنابراین در این حالت بی‌سازمانی اجتماعی، کاهش تأثیر قواعد موجود بر رفتار اعضای گروه را منعکس می‌نماید. آن‌ها علت بی‌سازمانی را در دیدگاه‌های فردگرایانه در برابر دیدگاه‌های جمع‌گرایانه می‌دانند و بیشترین منطقه‌ای که دارای بی‌سازمانی اجتماعی است، منطقه گذار و تحول معرفی کرده‌اند (همان: ۱۰۳-۹۹). مهاجرت بیش از حد باعث بی‌ثباتی جمعیتی شده که در نهایت به بی‌سازمانی اجتماعی می‌انجامد (لوترس و آسکرمن^۱، ۱۹۹۶: ۱۲) و پس از بی‌سازمانی اجتماعی شاهد افول اخلاقی در جامعه هستیم. بنابراین بر اساس مکتب بی‌سازمانی اجتماعی رفتارهای پرخطر قابل تبیین می‌باشد. در جامعه‌ای که جابجایی جمعیتی زیاد باشد و پیوند و تعلق اجتماعی بین افراد پایین باشد، افراد خود را از هر گونه نظارت‌های اجتماعی غیر رسمی و حتی رسمی آزاد می‌بینند و در این وضعیت است که بستر رفتارهای پرخطر فراهم می‌گردد.

بر اساس نظریه‌های بی‌سازمانی اجتماعی، فرسایش نهادهای گوناگون اجتماعی، زمینه‌های آسیب‌پذیری خانواده و گسست روابط خویشاوندی، که نظارت‌های غیر رسمی بر افعال و کنش‌های نزدیکان خود اعمال می‌کنند، همراه با کاهش انسجام و نظم سنتی حاکم بر جوامع به دلایل رشد سریع شهرنشینی و صنعتی‌شدن، مهاجرت گسترده و بی‌رویه به سوی شهرها، باعث ایجاد و افزایش جرائمی مانند: خشونت، افزایش رفتارهای ضد اجتماعی، روابط جنسی محافظت نشده، مصرف مواد مخدر و غیره شده است (احمدی، ۱۳۸۴: ۴۳). بنابراین راه حل مسائل اجتماعی، ایجاد قوانین کارآمد و بکارگیری مکانیسم آرام نمودن سطح تغییرات اجتماعی به منظور هماهنگی با نظام اجتماعی کل است. همچنین وضع برنامه‌ریزی کارآمد، مؤثر و عملیاتی به منظور کنترل وضعیت‌ها و هماهنگ

¹ Luthers & Askerman

نمودن رفتار مردم با سیستم همراه با بازنگری منظم قوانینی که رافع مطالبات جامعه و بازدارنده آسیب‌های اجتماعی باشد، در کاهش رفتارهای پرخطر نقش تعیین‌کننده‌ای خواهند داشت. بنابراین بر اساس این رویکرد می‌توان آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر را تحلیل کرد و به علل و ریشه‌های آن پرداخت.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر زمان، مقطعی و بر اساس هدف، کاربردی و جزء تحقیقات پهنانگر می‌باشد. کلیه شهروندان شهر کاشان اعم از زن و مرد که بر اساس آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد آن‌ها ۳۰۴۴۸۷ نفر می‌باشد، جامعه آماری بوده و تعداد ۵۵۲ نفر به روش نمونه‌گیری احتمالی متناسب با اندازه^۱ (حجم) در محلات شهر کاشان که خوشه‌بندی آن‌ها در ۱۱ محله انجام شد و به تناسب جمعیت، نمونه به آن‌ها اختصاص داده شد، به عنوان نمونه نهایی انتخاب گردیدند. پرسشنامه مربوط به رفتارهای پرخطر بر اساس مقیاس مطالعه ملی پیمایش رفتارهای پرخطر جوانان آمریکایی (YRBS)^۲ در سال ۲۰۱۹ بوده، که بر اساس فرهنگ و ساختار جامعه مورد مطالعه، تعدیل و بومی‌سازی آن‌ها در ۴۵ گویه (رفتار رانندگی، رفتارهای ضداجتماعی، فضای مجازی، سلامت و تحرک، تغذیه، رابطه جنسی محافظت نشده، خودکشی و افکار خودکشی، مصرف سیگار و قلیان، مواد مخدر و مشروبات) گردید. همچنین برای متغیرهای مستقل پیوند با دوستان بزهکار و بی‌سازمانی خانوادگی از مقیاس دل‌بستگی به والدین و همسالان (IPPA)^۳، آرمسدن و گرینبرگ^۴ و پاسکال و همکاران^۵ (۲۰۰۳) و برای متغیرهای بی‌سازمانی نهادی، بی‌سازمانی محیطی و گسست بستگانی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. پس از کسب تأیید اعتبار صوری بر اساس دیدگاه صاحب‌نظران، گویه‌های تشکیل‌دهنده پرسشنامه در یک پیش‌آزمون، مورد اعتبار سنجی قرار گرفت. همچنین برای ارزیابی پایایی، از تکنیک هر دو آلفای کرونباخ^۶ و پایایی ترکیبی^۷، با بکارگیری نرم افزار PLS انجام گردید. بر اساس آلفای کرونباخ محاسبه شده در جدول زیر و ضرایب به دست آمده برای تمامی متغیرهای موجود

^۱ probability proportionate to size

^۲ National Youth Risk Behavior Survey

^۳ Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA)

^۴ Armsden and Greenberg

^۵ Pascal & et. al.

^۶ Cronbachs Alpha

^۷ Composite Reliability

در مدل اندازه‌گیری، بالاتر از ۰/۷ و در حد مطلوب و مورد نظر می‌باشد. از آنجایی که در پایایی ترکیبی، سازه‌ها را نه بصورت مطلق، بلکه با توجه به همبستگی سازه‌های آن‌ها با یکدیگر محاسبه می‌نماید، بنابراین بر آلفای کرونباخ ترجیح داده می‌شود؛ بنابراین از شاخص پایایی ترکیبی هم استفاده گردیده، که مقدار آن بالاتر از ۰/۸ و در حد مطلوبی قرار دارد. بعد از استخراج و کدگذاری داده‌های جمع‌آوری‌شده، نتایج بر اساس سطح سنجش و تحلیل‌های مورد نیاز با کمک نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردیدند. متغیرهای زمینه‌ای و اصلی در جدول توزیع فراوانی توصیف گردیدند. در ادامه برای تحلیل استنباطی، سنجش و آزمون ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته از روش‌های آماری همبستگی پیرسون، آزمون‌های T مقایسه زوجی دو گروهی برای جنسیت و در نهایت از تحلیل مسیر با استفاده از نرم افزارهای SPSS 22 و Smart-PLS انجام گرفته است.

جدول ۱: ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده متغیرهای پژوهش

متغیرهای پنهان	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ Cronbach's A Value	ضریب پایایی ترکیبی C.R.Value
بی‌سازمانی خانوادگی	۱۴	۰/۷۶۴	۰/۸۳۵
بی‌سازمانی محیطی	۹	۰/۷۰۴	۰/۸۲۶
بی‌سازمانی نهادی	۸	۰/۸۱۴	۰/۸۷۲
پیوند با دوستان بزه‌کار	۱۲	۰/۹۰۰	۰/۹۱۷
گسست روابط بین فامیلی	۶	۰/۸۲۸	۰/۹۲۰
رفتارهای پرخطر	۴۵	۰/۸۳۰	۰/۸۶۱

یافته‌های پژوهش

در این بخش یافته‌های پژوهش در دو بخش یافته‌های توصیفی و استنباطی ارائه می‌گردد.

الف) یافته‌های توصیفی

جدول ۲: توصیف متغیر وابسته رفتارهای پرخطر

متغیر	سطح	فراوانی	درصد
رفتارهای پرخطر	پایین	۱۶۴	۲۹/۷
	متوسط	۲۸۹	۵۲/۴
	بالا	۹۹	۱۷/۹
جمع		۵۵۲	۱۰۰

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد، میزان ارتکاب رفتارهای پرخطر در میان ۲۹/۷ درصد از نمونه مورد مطالعه در حد پایین، ۵۲/۴ درصد در حد متوسط و در بین ۱۷/۹ درصد در حد بالا بوده است. توصیف متغیرهای جمعیت‌شناختی در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳: مشخصات شرکت‌کنندگان در مطالعه

درصد	فراوانی	متغیرها
۵۰/۵	۲۷۹	زن
۴۹/۵	۲۷۳	مرد
۱۰۰	۵۵۲	جمع
۲۶/۴	۱۴۶	۱۵ تا ۲۴ سال
۲۸/۵	۱۵۷	۲۵ تا ۳۴ سال
۳۰/۶	۱۶۹	۳۵ تا ۴۴ سال
۱۴/۵	۸۰	بالای ۴۵ سال
۱۰۰	۵۵۲	جمع کل
میانگین سنی: ۳۲/۷۲		
۳۵/۳	۱۹۵	مجرد
۶۲/۳	۳۴۴	متاهل
۲/۴	۱۳	مطلقه و همسر فوت شده
۱۰۰	۵۵۲	جمع کل
۱۲/۹	۸۲	پایین
۷۲/۲	۳۹۹	متوسط
۱۴/۹	۷۱	بالا
۱۰۰	۵۵۲	جمع کل

بر مبنای نتایج بدست آمده از جدول ۳، میانگین سنی پاسخگویان، حدود ۳۳ سال بوده و ۵۰/۵ درصد معادل ۲۷۹ نفر از پاسخگویان را مردان و ۴۹/۵ درصد، معادل ۲۷۳ نفر از آنان را زنان تشکیل داده‌اند. همچنین ۶۲/۳ درصد از نمونه مورد مطالعه متاهل بوده، ۳۵/۳ درصد مجرد و ۲/۴ درصد همسر فوت شده و مطلقه بوده است. اکثریت پاسخگویان

^۱ بر مبنای پاسخ شهروندان به سؤال: خود را جزء کدامیک از طبقات اجتماعی و اقتصادی به حساب می‌آورید؟ در سه مقوله پایین، متوسط و بالا قرار داده شده‌اند.

معادل ۷۲/۲ درصد در طبقه‌ی متوسط، ۱۴/۹ درصد مربوط به طبقه‌ی پایین و کمترین آن‌ها معادل ۱۲/۹ درصد پاسخگویان متعلق به طبقه‌ی بالا بوده است.

تحلیل استنباطی

جدول ۴: آزمون تفاوت میانگین شیوع رفتارهای پرخطر بر اساس جنسیت پاسخگویان

متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	اختلاف میانگین	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری (Sig)
رفتارهای پرخطر	مرد	۲۷۳	۸۸/۸۶	۵. ۸۳۵۸۰	۵. ۲۷۱	۴۹۶. ۹۰۸	۰/۰۰۰
	زن	۲۷۹	۸۳/۰۲				

بر اساس نتایج جدول بالا میانگین شیوع رفتارهای پرخطر در بین مردان (۸۸/۸۶) و بیشتر از میانگین شیوع این رفتارها در بین زنان با (۸۳/۰۲) است. همچنین تفاوت میانگین بدست آمده (۵/۸۴) برای دو گروه پاسخگویان مرد و زن بر مبنای مقدار معنی‌داری حاصل شده $Sig = 0/000$ ، از لحاظ آماری معنادار است.

جدول ۵: ضریب همبستگی بین متغیرهای سن و هر یک از رفتارهای پرخطر

سن		رفتار پرخطر
سطح معناداری Sig	همبستگی r پیرسون	
۰/۴۸۸	-/۰۳۰	پایگاه اقتصادی - اجتماعی
۰/۰۰۰	**-/۲۵۱	سن
۰/۰۰۰	** /۴۶۸	بی‌سازمانی محیطی
۰/۰۰۰	** /۲۶۰	بی‌سازمانی نهادی
۰/۰۰۰	** /۳۴۸	بی‌سازمانی خانوادگی
۰/۰۰۰	** /۵۳۶	پیوند با دوستان بزهکار
۰/۰۰۲	** /۱۳۳	گسست روابط بین فامیلی

** معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد

با توجه به جدول بالا در خصوص متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی و مقدار $r = 0/030$ و همچنین سطح معنی‌داری آزمون بیشتر از ۰/۰۵ شده است؛ $Sig = 0/488$ پس فرض ما

(H_1) در سطح ۰/۹۵ اطمینان رد می‌شود. یعنی بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و شیوع رفتارهای پرخطر رابطه وجود نداشته است. بدین معنا که گرایش به رفتارهای پرخطر در بین همه طبقات اجتماعی روند یکسانی دارد که دلایل رد شدن این فرضیه می‌تواند به خاطر قبح‌زدایی از رفتارهای پرخطر، هزینه پایین ارتکاب رفتارهای پرخطر و عمومیت آن در بین جامعه مورد مطالعه باشد. در خصوص متغیر سن و مقدار $r = ۰/۲۵۱$ و همچنین سطح معنی‌داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ شده است $sig = ۰/۰۰۰$ پس فرض ما (H_1) در سطح ۰/۹۹ اطمینان تأیید می‌شود. یعنی بین سن و شیوع رفتارهای پرخطر رابطه وجود داشته است. نوع رابطه نیز منفی و معکوس بوده، بدین معنا که گرایش به رفتارهای پرخطر در بین سنین پایین‌تر بیشتر بوده و با بالا رفتن سن، افراد کمتر مرتکب رفتارهای پرخطر می‌شوند. مقدار ضریب همبستگی پیرسون برای هر یک از متغیرهای اصلی پژوهش: بی‌سازمانی محیطی، بی‌سازمانی نهادی، بی‌سازمانی خانوادگی، پیوند با دوستان بزهکار و گسست روابط بین فامیلی در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار بوده و همچنین سطح معنی‌داری آزمون برای هر یک از متغیرها کمتر از ۰/۰۵ شده است، بنابراین فرض ما (H_1) در سطح ۰/۹۹ اطمینان تأیید می‌شود. یعنی بین هر یک از متغیرهای مستقل و شیوع رفتارهای پرخطر رابطه وجود داشته است. نوع رابطه نیز مثبت و مستقیم می‌باشد، بدین معنی که هر چه میزان بی‌سازمانی محیطی، بی‌سازمانی نهادی، بی‌سازمانی خانوادگی، پیوند با دوستان بزهکار و گسست روابط بین فامیلی افزایش یابد، میزان رفتارهای پرخطر نیز افزایش می‌یابد.

تحلیل مسیر

از طریق مدل‌سازی ساختاری، بررسی ارتباط بین چندین متغیر در یک مدل کلی فراهم می‌گردد و پژوهشگر بر اساس مبانی نظری سازه‌ها و روابط بین آن‌ها با بکارگیری معادلات ساختاری (SEM)^۱ مشخص می‌نماید که به چه مقدار داده‌های جمع‌آوری شده با مدل تناسب دارد. در این پژوهش به منظور شناسایی اثرات مستقیم و غیر مستقیم هر یک از مسیرهای مدل بر متغیر وابسته که شیوع رفتارهای پرخطر می‌باشد و همچنین برآزش مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری با بکارگیری نرم‌افزار *Smart-PLS* که مبتنی بر روش حداقل مربعات جزئی می‌باشد، استفاده شده است.

^۱ Structural Equation Modeling

ارزیابی برازش مدل

جدول ۶: ارزیابی برازش بخش مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش

Redundancy	Q^2	CV Red	CV Com	میانگین واریانس استخراجی AVE	متغیرهای پنهان
۰/۱۸۹	۰/۱۵۳	۰/۳۷۴	۰/۵۱۰	۰/۵۰۳	بی‌سازمانی خانوادگی
		۰/۱۱۲	۰/۶۱۱	۰/۶۱۳	بی‌سازمانی محیطی
		۰/۷۰۴	۰/۷۰۴	۰/۵۸۳	بی‌سازمانی نهادی
	۰/۱۵۰	۰/۷۰۴	۰/۷۰۴	۰/۵۰۵	پیوند با دوستان بزهکار
	۰/۰۴۶	۰/۷۰۴	۰/۷۰۴	۰/۸۵۲	گسست بستگانی
	۰/۰۸۳	۰/۱۶۲	۰/۲۱۱	۰/۵۱۱	رفتارهای پرخطر

روایی همگرا^۱ در PLS نشان‌دهنده میانگین واریانس اشتراکی (AVE^2) هر سازه با شاخص‌های خود است و هر چه همبستگی این سازه بیشتر باشد برازش مدل نیز بیشتر است. در مدل حاضر، برای تمامی ابعاد بالاتر از ۰/۵ بوده که روایی قابل قبول را نشان می‌دهد. کیفیت مدل اندازه‌گیری با استفاده از معیار اشتراک با روایی متقاطع (CV^3 Com^۳)، ارزیابی می‌شود. با بکارگیری این شاخص، مقدار تغییرپذیری شاخص‌ها (سؤالات) توسط سازه‌های مرتبط تبیین می‌گردد. شاخص افزونگی $CV Red^4$ ، از حاصلضرب سازه‌ها در مقادیر مربوط به R^2 آن‌ها حاصل می‌گردد و به هر میزان که این معیار بالاتر باشد، نماینگر برازش مطلوب‌تر قسمت ساختاری مدل در پژوهش خواهد بود. معیار Q^2 قدرت پیش‌بینی مدل را فراهم می‌نماید و هنگامی که شاخص Q^2 در محدوده سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ قرار بگیرد، به ترتیب بیانگر توان پیش‌بینی‌کنندگی ضعیف، متوسط و قوی سازه‌های برون‌زای مربوط به آن را دارد. بر اساس مقدار Q^2 سازه‌های درون‌زای به دست آمده در جدول بالا، نشان از قدرت پیش‌بینی متوسط مدل را داشته و برازش مناسب مدل ساختاری پژوهش را تأیید می‌نماید. در پژوهش حاضر، میزان کلی مقادیر اشتراکی، ۰/۱۸۹ حاصل گردیده و نشان‌دهنده برازش نسبتاً مناسب مدل ساختاری می‌باشد.

¹ Convergent Validity

² Average Variance Extracted

³ CV-Communality

⁴ CV Redundancy

روایی واگرا

جدول ۷: اعتبار تشخیصی (واگرا) به روش فورنل و لارکر

متغیرهای پنهان	بی‌سازمانی خانوادگی	بی‌سازمانی محیطی	بی‌سازمانی نهادی	رفتارهای پرخطر	پیوند با دوستان بزهدار	گسست بستگانی
بی‌سازمانی خانوادگی	۰/۷۰۹					
بی‌سازمانی محیطی	۰/۴۷۹	۰/۷۸۳				
بی‌سازمانی نهادی	۰/۵۴۲	۰/۴۶۱	۰/۷۶۳			
رفتارهای پرخطر	۰/۴۰۷	۰/۴۴۳	۰/۳۶۳	۰/۵۱۲		
پیوند با دوستان بزهدار	۰/۴۹۴	۰/۵۷۳	۰/۵۳۰	۰/۵۵۳	۰/۷۱۲	
گسست بستگانی	-۰/۰۲۴	-۰/۱۱۱	-۰/۲۳۷	۰/۱۲۵	-۰/۱۲۵	۰/۹۲۲

روایی واگرا، یکی دیگر از معیارهای سنجش مدل اندازه‌گیری است. در این بخش جهت سنجش روایی واگرا از روش فورنل و لارکر^۱ میزان آن محاسبه و در جدول درج شده است. روایی واگرا یک مدل دلالت بر این امر دارد که هر سازه در مدل، به چه میزان در تعامل با سازه‌های دیگر قرار دارد. در *PLS* روایی واگرا به وسیله یک جدول ماتریسی نمایش داده می‌شود. در صورتی روایی مورد قبول قرار می‌گیرد که عددهای موجود در قطر اصلی از خانه‌های زیرین خود بیشتر باشند (داوری و رضازاده، ۱۳۹۶:۸۴) که با بررسی جدول و مقدار روایی حاصل شده این امر به خوبی محقق شده است.

ارزیابی ضرایب مسیر متغیرهای مدل ساختاری

در جدول زیر مقدار ضرایب مسیر، میانگین، انحراف معیار، آماره *t* و سطح معناداری هر یک از مسیرهای مستقیم در جدول ۸ ارائه شده است.

^۱ Fornell-Larcker

جدول ۸: ضرایب تأثیر مسیرهای مستقیم، مقدار t و سطح معناداری

متغیر	ضریب مسیر	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معناداری
بی‌سازمانی خانوادگی -> رفتارهای پرخطر	۰/۱۱۸	۰/۱۲۰	۰/۰۵۱	۲/۳۳۳	۰/۰۲۰
بی‌سازمانی محیطی -> بی‌سازمانی خانوادگی	۰/۲۹۲	۰/۲۹۴	۰/۰۴۱	۷/۰۷۷	۰/۰۰۰
بی‌سازمانی محیطی -> رفتارهای پرخطر	۰/۱۵۸	۰/۱۶۰	۰/۰۵۱	۳/۱۱۲	۰/۰۰۲
بی‌سازمانی محیطی -> پیوند با دوستان بزهکار	۰/۵۷۹	۰/۵۸۰	۰/۰۳۵	۱۶/۴۵۸	۰/۰۰۰
بی‌سازمانی نهادی -> بی‌سازمانی خانوادگی	۰/۴۰۴	۰/۴۰۶	۰/۰۴۶	۸/۷۲۸	۰/۰۰۰
بی‌سازمانی نهادی -> گسست روابط بین فامیلی	-۰/۲۴۰	-۰/۲۳۹	۰/۰۴۵	۵/۳۷۹	۰/۰۰۰
پیوند با دوستان بزهکار -> رفتارهای پرخطر	۰/۴۳۳	۰/۴۳۸	۰/۰۵۵	۷/۸۷۲	۰/۰۰۰
گسست روابط بین فامیلی -> رفتارهای پرخطر	۰/۱۹۹	۰/۱۹۸	۰/۰۴۰	۵/۰۳۰	۰/۰۰۰
$R Square = 0/385$			$R Square Adjusted = 0/380$		

بررسی ضرایب مسیرهای مستقیم نشان می‌دهند؛ به ترتیب متغیرهای مستقل بی‌سازمانی محیطی -> پیوند با دوستان بزهکار (۰/۵۷۹)، پیوند با دوستان بزهکار -> رفتارهای پرخطر (۰/۴۳۳)، بی‌سازمانی نهادی -> بی‌سازمانی خانوادگی (۰/۴۰۴)، بی‌سازمانی محیطی -> بی‌سازمانی خانوادگی (۰/۲۹۲)، بی‌سازمانی نهادی -> گسست روابط بین بستگان (-۰/۲۴۲)، گسست روابط بین فامیلی -> رفتارهای پرخطر (۰/۱۹۹) بی‌سازمانی محیطی -> رفتارهای پرخطر (۰/۱۵۸) و بی‌سازمانی خانوادگی -> رفتارهای پرخطر (۰/۱۱۸) با متغیر وابسته رفتارهای پرخطر بیشترین تأثیر داشته‌اند. در مجموع متغیرهای مستقل این پژوهش به صورت مستقیم و غیر مستقیم، ۳۸/۵ درصد از واریانس رفتارهای پرخطر را تبیین نموده و ۶۱/۵ درصد آن متغیرهایی هستند که خارج از مدل حاضر می‌باشند.

اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل

در جدول زیر، اثرات کل و همچنین اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل حاضر در مدل بر متغیر وابسته ارائه شده است.

جدول ۹: ضرایب تأثیر مسیرهای مستقیم، غیر مستقیم و سطح معناداری

متغیرهای پنهان	بی‌سازمانی خانوادگی	بی‌سازمانی محیطی	بی‌سازمانی نهادی	پیوند با دوستان بزهکار	گسست روابط بین فامیلی	رفتارهای پرخطر	
						کل	غیر مستقیم
بی‌سازمانی خانوادگی	۱						۰/۱۱۸
بی‌سازمانی محیطی	۰/۲۹۲	۱		۰/۵۷۹			۰/۴۴۳
بی‌سازمانی نهادی	۰/۴۰۴		۱		-۰/۲۴۰		۰/۰۰۰
پیوند با دوستان بزهکار				۱			۰/۴۳۳
گسست روابط بین فامیلی					۱		۰/۱۹۹

بر اساس ضرایب هر یک از مسیرهای مستقیم، غیر مستقیم و کل، بیشترین اثر کلی مربوط به تأثیر بی‌سازمانی محیطی و پیوند با دوستان بزهکار بوده که بر رفتارهای پرخطر تأثیر داشته‌اند.

توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل ساختاری**جدول ۱۰: بررسی توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل ساختاری**

مقدار <i>f</i>	متغیر
۰/۰۲۶	بی‌سازمانی محیطی - < رفتارهای پرخطر
۰/۰۶۳	گسست روابط بین بستگان - < رفتارهای پرخطر
۰/۱۸۳	پیوند با دوستان بزهکار - < رفتارهای پرخطر
۰/۰۱۹	بی‌سازمانی خانوادگی - < رفتارهای پرخطر
۰/۰۲۱	بی‌سازمانی نهادی - < بی‌سازمانی خانوادگی
۰/۱۰۴	بی‌سازمانی محیطی - < بی‌سازمانی خانوادگی
۰/۲۰۱	بی‌سازمانی نهادی - < بی‌سازمانی خانوادگی
۰/۵۰۳	بی‌سازمانی محیطی - < پیوند با دوستان بزهکار
۰/۰۶۱	بی‌سازمانی نهادی - < گسست روابط بین بستگان

اندازه اثر f کوهن نشان می‌دهد که هر یک از متغیرهای مستقل در یک مدل رگرسیونی به چه میزان در بزرگ شدن ضریب تعیین نقش دارند؛ بدین معنی که شدت رابطه‌ی میان سازه‌های مدل را تعیین می‌کنند. هر چه حذف یک متغیر مستقل بیشترین اثر در کاهش R^2 داشته باشد، حاکی از این است که نقش آن کلیدی‌تر است. بر این اساس بی‌سازمانی محیطی - پیوند با دوستان بزهکار قوی‌ترین تأثیر داشته و نقش بی‌سازمانی نهادی - بی‌سازمانی خانوادگی، پیوند با دوستان بزهکار - رفتارهای پرخطر در حد متوسط رو به قوی و سایر متغیر در حد کوچک می‌باشد.

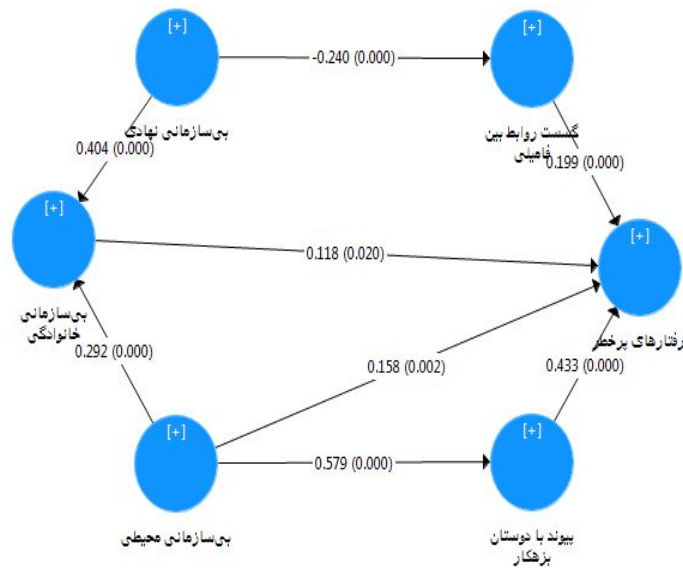
ارزیابی کلی مدل ساختاری پژوهش

جدول ۱۱: ارزیابی مدل ساختاری پژوهش

الگوی تخمینی	الگوی اشباع شده	برازش مدل
۰/۰۷۵	۰/۰۷۲	SRMR
۱۱/۲۷۰	۹/۴۱۸	d_ULS
۲/۰۴۲	۱/۹۹۲	d_G
۵۸۰۸/۳۳۹	۵۷۱۷/۵۸۰	Chi-Square
۰/۵۳۳	۰/۵۴۰	NFI

شاخص $SRMR$ که مربوط به ریشه دوم میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده پژوهش است؛ نشان می‌دهد تا چه اندازه داده‌های تجربی با مدل نظری مرتبط هستند. این شاخص بین ۰ تا ۱ قرار دارد. هر چه بار عاملی کمتر باشد و ضرایب رگرسیونی ضعیف‌تر باشند این شاخص بزرگ‌تر نشان داده می‌شود. در کل مقدار کمتر از ۰/۸ حاکی از این است که داده‌های تجربی موجودیت مدل نظری را تأیید می‌نمایند و هر چه بیشتر باشند، یعنی مدل تجربی و نظری با هم هماهنگی ندارند؛ که در این پژوهش با توجه به پایین بودن این شاخص از حد مورد نظر، نشان می‌دهد داده‌های تجربی تأییدکننده مدل نظری می‌باشد.

ضریب تبیین مدل ساختاری

نمودار ۱: ضریب تبیین مدل ساختاری پژوهش

در نمودار ۱ ضرایب مسیر هر متغیر مستقل و سطح معنی‌داری آن با متغیر وابسته ارائه شده است. R^2 شاخصی است که برای پیوند بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل کاربرد دارد. در این پژوهش تمامی متغیرهای موجود در مدل، دارای تأثیر معنی‌داری بر رفتارهای پرخطر هستند و در مجموع متغیرهای مستقل پژوهش ۳۸/۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی و تبیین کرده‌اند که نشان از برازش متوسط رو به قوی مقدار R^2 دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

رفتار انسان‌ها در متن جامعه و در تعامل با هم‌نوعان شکل می‌گیرد. هر چند بر چگونگی رفتار و تعاملات اجتماعی افراد، نظارت‌های رسمی و غیر رسمی صورت می‌گیرد، اما همواره افراد و گروه‌هایی پیدا می‌شوند که کنش‌های آن‌ها مغایر با نظم و استانداردهای

حاکم بر اجتماعات انسانی است و با بزرگ‌تر شدن جوامع، صنعتی‌شدن، گسترش شهرنشینی، مهاجرت و تحرک اجتماعی، نمود این‌گونه رفتارهای بزهکارانه بیشتر مشاهده می‌گردد. در شرایط کنونی بررسی و تحلیل آسیب‌های اجتماعی و پیامدهای ناشی از این مسائل اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا شیوع روزافزون انواع آسیب‌ها و نابهنجاری‌ها، تهدیدی برای سلامت جامعه و حتی نسل‌های بعدی هم محسوب می‌شود.

بر مبنای نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، محیط‌های فیزیکی و اجتماعی که افراد در آن‌ها زیست می‌کنند، بر شیوه رفتار و کنش‌های انتخابی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. این نظریه، میزان شیوع رفتارهای پرخطر را با خصوصیات اکولوژیکی محله مرتبط می‌داند. اجتماعاتی که بافت زندگی اجتماعی از هم گسیخته‌ای دارند، محله‌هایی بی‌ثبات بوده که جابجایی جمعیت در آن به شدت جریان دارد و تعاملات مناسبی بین همسایگان برقرار نمی‌گردد. از این‌رو، جابجایی و مهاجرت برنامه‌ریزی نشده، باعث بی‌ثباتی جامعه شده و زمینه شکل‌گیری بی‌سازمانی اجتماعی را شدت می‌بخشد. در محله‌ها و محیط‌های بی‌سازمان، افراد خود را خارج از هر گونه نظارت و قواعد هنجاری رسمی و غیر رسمی می‌بینند و به سمت رفتارهای پرخطر متمایل می‌گردند.

تأیید فرضیه همبستگی بین متغیر شرایط محیطی و رفتارهای پرخطر با نتایج پژوهش‌های خارجی وونگتونگام و همکاران (۲۰۱۴)، لوچ و همکاران (۲۰۱۵) و در پژوهش‌های داخلی با پژوهش محمودی (۱۳۹۵) و علیوردی‌نیا (۱۳۹۳) که در بخش پیشینه تجربی به آن‌ها اشاره گردید، هم‌راستا و منطبق می‌باشد. همچنین بر مبنای نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، مکتب شیکاگو و نظریه رفتار مشکل‌جسور، بی‌سازمانی در محیط‌های اجتماعی، میزان گرایش به رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی در بین شهروندان را افزایش می‌دهد. اصولاً زیست‌جهانی که افراد در آن تعامل دارند بخصوص برای قشرهای حساسی مانند نوجوانان، زمینه و درون‌مایه کنش‌های رفتاری آن‌ها را مشخص می‌نماید. با توجه به افزایش گرایش به رفتارهای پرخطری مانند خشونت، قلیان و مشروبات و دیگر آسیب‌های اجتماعی و رفتاری در شهر کاشان، قطعاً محصول این وضعیت، افزایش شهروندانی آسیب‌پذیر با رفتارهای غیرهنجارین خواهد بود. از این‌رو در این پژوهش، بر اساس محلات شکل گرفته در شهر کاشان و ناهمگونی‌های فرهنگی، جمعیتی و قومیتی موجود در آن، شکل‌گیری محلاتی بی‌سازمان و ناپایدار را رقم زده است که تولید بی‌هنجاری و رفتارهای ضداجتماعی نموده و علاوه بر تشدید رفتارهای پرخطر در مرکز این محلات، موجبات انتقال این خرده‌فرهنگ‌های بزهکاری به سایر محلات می‌نماید. همچنین

بر مبنای مکتب شیکاگو و نظریه بی‌سازمانی، محیط‌های اجتماعی، میزان گرایش به رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی در بین ساکنین را افزایش می‌دهد. همبستگی بین متغیر پیوند با دوستان بزهکار و رفتارهای پرخطر با نتایج پژوهش‌های خارجی وونگتونگام و همکاران (۲۰۱۴) و انیل (۲۰۰۷) و در پژوهش‌های داخلی با پژوهش رضایی جمالویی و همکاران (۱۳۹۸)، باقری (۱۳۹۶) و محمودی (۱۳۹۵) که در بخش پیشینه تجربی به آن‌ها اشاره گردید، هم‌راستا و منطبق می‌باشد. همچنین بررسی مکاتب و دیدگاه‌های نظری از جمله نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، نظریه رفتار مشکل‌جسور و مکتب شیکاگو مؤید این مطلب است که افزایش تعاملات با دوستان بزهکار، میزان گرایش به رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی را تشدید می‌نماید. همچنین همبستگی بین متغیر زمینه خانوادگی و رفتارهای پرخطر با نتایج پژوهش‌های خارجی گریفی (۲۰۱۸)، لوچ و همکاران (۲۰۱۵)، انیل (۲۰۰۷) و در پژوهش‌های داخلی با پژوهش رضایی جمالویی و همکاران (۱۳۹۸)، محمودی (۱۳۹۵) و علیوردی‌نیا (۱۳۹۳) که در بخش پیشینه تجربی به آن‌ها اشاره گردید، هم‌راستا و منطبق می‌باشد. همچنین بررسی دیدگاه‌های نظری از جمله نظریه بی‌سازمانی اجتماعی و نظریه رفتار مشکل‌جسور مؤید این مطلب است که در صورت نابسامانی در نهاد خانواده، میزان گرایش به رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی افزایش می‌یابد. محیط خانواده و فضای تعاملاتی و گفتمانی حاکم بر آن در تکوین شخصیت و لایه‌های درونی هویت که عقاید و باورها هستند، نقش اساسی دارند، بر اساس هویت شکل گرفته در درون خانواده، لایه‌های بیرونی هویت افراد که در هنجارهای رفتاری و نمادها و در بستر اجتماع نمود می‌یابد، نمودار می‌گردد. از این‌رو شکل‌گیری سازمان خانوادگی در یک بستر متعادل در همه جنبه‌های عاطفی، معیشتی، زیستی، اخلاقی، رفتاری، تعاملات درونی و بیرونی و غیره نقش اساسی در ساختن یک اجتماع موفق دارد و مقابل بی‌سازمانی خانوادگی زمینه گسترش آسیب‌های اجتماعی در بین اعضای خانواده و اجتماع را به دنبال خواهد داشت. همبستگی بین متغیر بی‌سازمانی نهادی و رفتارهای پرخطر با نتایج پژوهش‌های خارجی گریفی (۲۰۱۸)، لوچ و همکاران (۲۰۱۵)، وونگتونگام و همکاران (۲۰۱۴) و در پژوهش‌های داخلی با پژوهش محمودی (۱۳۹۵) و باقری یزدی (۱۳۸۹)، که در بخش پیشینه تجربی به آن‌ها اشاره گردید، هم‌راستا و منطبق می‌باشد. همچنین دیدگاه‌های نظری از جمله نظریه بی‌سازمانی اجتماعی و مکتب شیکاگو مؤید این مطلب است در صورتی که نهادها و سازمان‌های جامعه به وظایف خود برای شهروندان عمل ننمایند، زمینه گرایش به رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی در جامعه افزایش

می‌یابد. در جامعه مورد مطالعه بی‌سازمانی موجود در بخش ساختاری و نظام اداری مربوط به عدم کارایی و کارآمدی سازمان‌های مستقر در شهر می‌باشد، در صورت موفقیت و عمل به وظایف توسط سازمان‌های متولی امور، مانند مدارس، دانشگاه‌ها، شهرداری و دیگر ادارات بر اساس یافته‌های این پژوهش شاهد کاهش رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی خواهیم بود. همبستگی بین متغیر گسست روابط بین فامیلی و رفتارهای پرخطر با نتایج پژوهش خارجی سالی (۲۰۰۲) و در پژوهش‌های داخلی با پژوهش محمودی (۱۳۹۵)، علی‌وردی‌نیا (۱۳۹۳) و باقری یزدی (۱۳۸۹) که در بخش پیشینه تجربی به آن‌ها اشاره گردید، هم‌راستا و منطبق می‌باشد. بر اساس صورت‌بندی‌های جدید در روابط و ساختار بین فامیلی و ظهور فردگرایی و کم‌رنگ شدن دید و بازدیدهای فامیلی، بنابراین اوقات فراغت و فرصت زمانی که ایجاد شده است، افراد را به سمت گروه‌های دوستان، گشت‌وگذار در محلات و پارک‌ها، دور زدن با ماشین و غیره کشانده است. فلذا افراد به‌جای اینکه اوقات فراغت خود را در هم‌نشینی‌های بین فامیلی سپری نمایند وارد محیط‌هایی می‌شوند که زمینه آشنایی آن‌ها را با رفتارهای پرخطر فراهم می‌نماید. بر اساس نتایج تحلیل مسیر، بی‌سازمانی محیطی و پیوند با دوستان بزه‌کار به ترتیب دارای بیشترین اثرات کل بر رفتارهای پرخطر بوده است که در نهایت متغیرهای مدل توانسته‌اند ۳۸/۵ درصد تغییرات متغیر وابسته رفتارهای پرخطر را تبیین نمایند.

از آنجایی که بی‌سازمانی اجتماعی تأثیر متقابلی بر مسایل گوناگون جامعه و بخصوص آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر دارد، بنابراین بر اساس یافته‌های این پژوهش، علت شیوع و گسترش رفتارهای پرخطر تحت تأثیر مکانیسمی است که ترکیبی از بی‌سازمانی خانوادگی، بی‌سازمانی ساختاری، بی‌سازمانی نهادی و بی‌سازمانی محیطی و در نتیجه فروپاشی فردی پدیدار می‌گردد، یعنی زمانی که نهادها و ساختارهای یک جامعه دچار کژکاری می‌شوند، شرایط برای شکل‌گیری و تداوم آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر فراهم می‌گردد. بر اساس دوگانه ساختار و عاملیت در پژوهش حاضر، این ساختار هست که دچار بی‌سازمانی گشته و عاملیت را در موقعیت کنش برای رفتارهای پرخطر قرار می‌دهد. بنابراین مکانیسم رفتارهای پرخطر پدیده‌ای چند سطحی است و ریشه در متن مناسبات اجتماعی در سطح خرد، میانه و کلان دارد. با توجه به پیامدهای رفتارهای پرخطر، اهمیت دادن به آن امری لازم و اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. به نظر می‌رسد راه کاهش رفتارهای پرخطر، سامان دادن به جامعه در همه بخش‌ها و آموزش اخلاقیات از طریق عوامل جامعه‌پذیری مانند خانواده‌ها، مدارس، رسانه‌ها و غیره به افراد می‌باشد.

با توجه به نقش شرایط محیطی نابسامان در گرایش به رفتارهای پرخطر، نقش خانواده‌ها و توجیه خود افراد از سوی خانواده‌ها و افراد مطلع و خبره از طریق مقتضی ضروری به نظر می‌رسد. در صورتی‌که جامعه بتواند خطرات و پیامدهای تعامل با افراد بزهکار و ورود به محیط‌های پرخطر تبیین و توجیه نماید و این چرخه تعامل در محیط‌های نابسامان و معیوب در سنین پایین‌تر کنترل گردد، قطعاً میزان بزهکاری در سطح جامعه به پایین‌ترین سطح ممکن خواهد رسید. همچنین توانمندسازی والدین در خصوص آموزش صحیح به فرزندان و ارتقای مهارت والدین و نهاد خانواده در خصوص شناخت رفتارهای پرخطر و پیامدهای مخرب آن‌ها می‌تواند نقش به‌سزایی در کاهش این رفتارها داشته باشد. در این راستا پیشنهاد پژوهش حاضر به مدیران، قانون‌گذاران، مددکاران و برنامه‌ریزان به‌خصوص در سطوح بالا، سامان‌دهی به امر خانواده در حوزه‌های مختلف می‌باشد.

فهرست منابع:

- احمدی، حبیب و شاه‌حسینی، مهدی (۱۳۹۴). "بررسی نقش پایبندی به دین در پیشگیری از رفتارهای پرخطر در میان جوانان ۱۸-۳۰ ساله شهرستان‌های استهبان و فسا"، فصلنامه علوم اجتماعی شوستر، سال یازدهم، شماره اول، پیاپی ۳۶.
- احمدی، حبیب و معینی، مهدی (۱۳۹۴). "بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر جوانان: مطالعه موردی شهر شیراز"، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال چهارم، شماره پیاپی ۹، شماره اول.
- باقری یزدی، هانیه‌السادات (۱۳۸۹). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و ابعاد آن با خطرپذیری در دانشجویان خوابگاهی دانشگاه علامه طباطبایی تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- بهرامی، ژبلا؛ زندگی، فرزاد؛ اکبری، مریم و جدیدی، هوشنگ (۱۳۹۹). "تدوین مدل علی رفتارهای پرخطر بر اساس سرمایه اجتماعی و مسئولیت‌پذیری با نقش میانجی هویت اخلاقی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه)"، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۴۹.
- حسینی نثار، مجید، فیوضات، ابراهیم (۱۳۹۰). نظریه‌های انحرافات اجتماعی، تهران: نشر پژوهاک.
- داوری، علی و رضازاده، آرش (۱۳۹۶). مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار *PLS*، سازمان انتشارات دانشگاهی، چاپ چهارم.
- رابینگتن، ارل؛ واینبرگ، مارتین (۱۳۹۱). رویکردهای نظری هفتگانه در بررسی مسائل اجتماعی، ترجمه دکتر رحمت‌اله صدیق سروستانی، تهران، انتشارات مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.
- رحمانی، مریم (۱۳۹۴). تأثیر روابط اجتماعی بر بروز رفتارهای پرخطر در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بجنورد، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی گرایش مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه علوم اجتماعی.
- ریتزر، جرج (۱۳۸۹). مبانی نظریه جامعه‌شناختی معاصر و ریشه‌های کلاسیک آن، ترجمه شهناز مسمی‌پرست، تهران: نشر ثالث.
- علی‌وردی‌نیا، اکبر (۱۳۹۳). "بررسی وضعیت رفتارهای پرخطر در میان دانشجویان دانشگاه مازندران"، فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره ۷، شماره ۳.
- نیازی، محسن (۱۳۸۴). مبانی جامعه‌شناسی، تهران، انتشارات نوین.

Bonino, S., Cattelino, E., Ciairano, S. (2005). *Adolescents and Risk: Behavior, Functions and Protective Factors*. New York: Springer Publications.

Ghaffari, M., Hatami, H., Rakhshanderou, S., & Karimi, H. (2017). "Effectiveness of snack-centered nutrition education on promoting knowledge, attitude, and nutritional behaviors in elementary students", *International Journal of Pediatrics*, 5(12), 6495-6502.

Golson, A. C. (2012). *The prediction of wellness factors on alcohol consumption and behaviors related to alcohol among college students* (Doctoral dissertation, Mississippi State University).

Jessor, R., & Turbin, M. (2014). "Parsing protection and risk for problem behavior versus pro-social behavior among US and Chinese adolescents", *Journal of Youth & Adolescence*. 43(7), 1037-1051.

Jessor, R. (1998). *New perspectives on adolescent risk behavior*. Cambridge University Press.

Jessor, R., Jessor, S. L. (1977). *Problem behavior and psychosocial development: a longitudinal study of youth*. New York: Academic Press.

Loch, M, R., Souza, R, K, T, D., Mesas, A, E., Gomez, S, M., Artalejo, F, R. (2015). "Relationship between social capital indicators and lifestyle in Brazilian adults, *Cadernos de Saúde Pública*", Rio de Janeiro, 31(8), pp: 1636-1647.

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*, New York, NY: Harper & Row, Publishers.

O'Neill, E, K. (2007). *Differences in Health Risk Behaviors between College Freshmen Living in Special Interest Housing and Traditional Housing*, Dissertation of Doctor of Philosophy in Educational Curriculum and Instruction, Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State

Sallee, D, N. (2002). *Youth at Risk: An Analysis of the Health Behaviors of Roanoke County Students*, Dissertation of Doctor of Philosophy in Educational Curriculum and Instruction, Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University.

Siegel, L. J. (2012). *Criminology: Theories, Patterns and Typologies*, Wadsworth Publishing.

Simoes, C., Matos, M. (2012). "Risk Behaviors in Adolescents with Special Needs: Are Social and Emotional Competences Important?", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 69, pp: 2219-2227.

Tobin, A. N. (2016). *A study of the impact of crime shows on contemporary criminal investigations* (Doctoral dissertation, The George Washington University).

Wongtongkam, N., Ward, P, R., Day, A., Winefield. A, H. (2014). "The Influence of Protective and Risk Factors in Individual, Peer and School Domains on Thai Adolescents", *Alcohol and Illicit Drug Use: A Survey. Addictive Behaviors*, 39(10), pp: 1447-1451.

Structural Equation Modeling Tendency to Risky Behaviors among Kashan Citizens

Mohammad Soleymannezhad¹, Mohsen Niazi (Ph.D)²

Tahereh Soleymannezhad³

DOI: 10.22055/qjsd.2022.39833.2597

Abstract:

Risky behaviors include actions that cause analysis and destruction of people's talents and endanger the health of society in various dimensions. The present study was conducted with the aim of explaining the sociology of high-risk behaviors among Kashan citizens. The research method used in the present study was a survey and the statistical sample of the study was 552 people and more than the estimated Cochran's formula, were selected as the final sample by probabilistic sampling method proportional to the volume. For inferential analysis, measurement and testing of the relationship between independent and dependent variables using Pearson correlation statistical methods, paired comparison t-tests and finally path analysis using SPSS 25 and Smart-PLS software. The results of Pearson correlation test showed that the correlation between the variables of connection with delinquent friends, environmental disorganization, institutional disorganization, rupture of family relations and family disorganization with the research dependent variable (high-risk behaviors) in addition to a significant, positive and direct relationship. The relationship between the age variables was significant, but negative and inverse. Also, among the variables in the study, only a significant relationship was not observed between socio-economic status and high-risk behaviors. The results of path analysis showed; Environmental disorganization and association with delinquent friends had the greatest effect on the tendency to high-risk behaviors, respectively. Finally, the model variables were able to explain 38.5% of the changes in the dependent variable of risky behaviors.

Key Concepts: *Risky Behaviors, Bonding With Delinquent Friends, Social Disorganization, Family Disorganization*

¹ PhD in Sociology, Kashan University, Kashan, Iran (Corresponding Author), msdt59@yahoo.com

² Professor of Sociology Department, Kashan University, Kashan, Iran, niazim@kashanu.ac.ir

³ Expert at Research Center for Social Factors Affecting Health, Alborz University of Medical Sciences, Karaj, Iran, rsdt70@yahoo.com

